

WŁODZIMIERZ LECH PUCHNOWSKI

**PIĘĆDZIESIĄT LAT
PROFESJONALNEGO KSZTAŁCENIA
W GRZE NA AKORDEONIE
W POLSKIM SZKOLNICTWIE MUZYCZNYM
ZARYS OSIAGNIĘĆ**

WARSZAWA 2009

PIĘĆDZIESIĄT LAT PROFESJONALNEGO KSZTAŁCENIA W GRZE NA AKORDEONIE W POLSKIM SZKOLNICTWIE MUZYCZNYM ZARYS OSIAGNIĘĆ

Akordeonistyka polska w latach 1918 - 1959

Dnia 01 września 2009 roku minęło 50 lat od momentu wprowadzenia akordeonu jako przedmiotu kierunkowego do profesjonalnego kształcenia w polskim szkolnictwie muzycznym. Na ten historyczny akt trzeba było czekać aż 41 lat to jest od chwili uzyskaniu niepodległości przez Polskę od 1918 roku i kolejny raz w 1945 roku aż do 01.09.1959 roku.

Dokonywamy w tym rozdziale przede wszystkim oglądu akordeonistyki polskiej od strony kwalifikacji zawodowych i naukowych jej kadry nauczycielskiej w odniesieniu i na tle organizacji struktur kształcenia w sztukach muzycznych w latach 1918 - 1959. W odróżnieniu od Polski w nowej Sowieckiej Rosji uznano harmonię¹ instrumentem godnym przedmiotu kształcenia i wprowadzono ją w 1924 roku do ponadpodstawowego szkolnictwa muzycznego (technikum muzycznego), a Kijowskie Konserwatorium Muzyczne jako pierwsze w ZSRR nadało akademicką rangę instrumentowi już w 1938 roku. W Niemczech, w Trossingen, podjęto w 1936 roku kształcenie nauczycieli akordeonu najpierw w t.zw. zawodowej szkole muzycznej (Fachmusikschule), a 6 lat później w 1942 roku przekształcona w miejską szkołę muzyczną seminarium dla kształcenia nauczycieli akordeonu (Städtische Musikschule, Seminar zur Ausbildung von Handharmonikalehrern).

Po zakończeniu II wojny światowej w 1945 roku sytuacja uległa w akordeonistyce międzynarodowej zasadniczej zmianie bowiem instrument uzyskał w Europie prawa artystyczne i awansował do wyższych uczelni zawodowych w następujących krajach: w Czechosłowacji do Konserwatoriów Muzycznych w Pradze, Košicach i Bratislavie, w Niemieckiej Republice Demokratycznej do Franz Liszt Hochschule für Musik w Weimarze i Hans Eissler Hochschule für Musik w Berlinie, w Związku Radzieckim do wszystkich konserwatoriów, m.in. w 1948 roku w Moskwie do historycznego Instytutu Muzycznego im. Gnesinych i w Leningradzie do Lenigradzkiego Konserwatorium Muzycznego im. N.Rymskiego - Korsakowa.

W Polsce w okresie międzywojennym nauczanie gry na harmonii i pod koniec lat trzydziestych na akordeonie było marginalnie traktowanym prywatnym przedsięwzięciem, a w latach 1945 - 1959 społecznie wymuszoną domeną Państwowych Umuzykalniających Szkół Muzycznych (PUSM)² po 1950 roku Państwowych Szkół Muzycznych (PSM) i Społecznych Ognisk Muzycznych (SOM), które w swych strukturach dydaktycznych i merytorycznych niewiele od siebie odbiegały.

Nauczycielami gry na akordeonie w tym okresie w tych jednostkach dydaktycznych byli instrumentalisci reprezentujący sobą 21 różnych specjalności muzycznych, w większości pianiści traktujący akordeon jako swoistą prowincję fortepianu.

---

¹ nazwa harmonia w zależności od kraju oznaczała ten sam instrument: Bajan, Harmonika, Pianoharmonika, Accordion, L' Accordéon, Akkordeon; Akordeon; w Polsce harmonią nazywano instrumenty o klawiaturze izomorficznej zaś nazwą akordeon o klawiaturze fortepianowej.

² Po reformie szkolnictwa muzycznego w 1949/1950 roku zmianie uległa nazwa szkół muzycznych na Państwowe Szkoły Muzyczne (PSM) natomiast ich charakter i struktura nie uległy zmianie.

W 1963 roku na 603 przebadanych nauczycieli akordeonu zatrudnionych w PSM i SOM zaledwie 9.12% posiadało świadectwo ukończenia PSM w specjalności gra na akordeonie; 1.65% mogła wykazać się świeżo uzyskanym eksternistycznym dyplomem w Państwowej Średniej Szkole Muzycznej (PSSM) uprawniającym do wykonywania zawodu w szkolnictwie podstawowym; zaś tylko 1 nauczyciel w kraju 0.16% posiadał pełne uprawnienia zawodowe i naukowe do nauczania w całym obszarze szkolnictwa muzycznego.³ Tak więc zaledwie dziesięciu nauczycieli na 603 zatrudnionych posiadało kwalifikacje do nauczania na poziomie podstawowym dwóch na poziomie średnim i jeden na poziomie wyższym. Pozostali nauczyciele prowadzili tedy nauczanie gry na akordeonie nie mając do tego żadnego merytorycznego przygotowania.

Trzeba również w tym kontekście stwierdzić, że ówczesna kadra nauczająca nie tylko gry na akordeonie ale w ogóle gry na instrumentach, w porównaniu do utalentowanych harmonistów i akordeonistów uprawiających w większości zawód muzyka w lokalach gastronomicznych, nie stanowiła żadnego szczególnego wyjątku pod względem posiadanych kwalifikacji pedagogiczno muzycznych. Ta powojenna kadra muzyków 21 specjalności instrumentalnych, nauczająca gry na akordeonie kształcona w okresie międzywojennym w: wojskowych orkiestrach dętych, na wydziale orkiestr dętych Państwowego Konserwatorium w Katowicach, Państwowym Warszawskim Konserwatorium Muzycznym, tzw. Wyższej Szkole Chopina w Warszawie, konserwatoriach muzycznych, Krakowa, Wilna, Lwowa, Bydgoszczy, Poznania czy też kilku innych miejskich prywatnych konserwatoriach będących in tutto tylko szkołami zawodowymi ustalającymi we własnym zakresie swój status dydaktyczno merytoryczny, była wyposażona co najwyżej, w podobne jak w przypadku tych samorodnych harmonistów i akordeonistów i tych ze świadectwem ukończenia PSM po 1950 roku, w praktyczne umiejętności gry na instrumencie swej podstawowej specjalności.

W międzywojennej Polsce nie kształcono niestety w sztukach muzycznych na poziomie akademickim. Dla przypomnienia podam, że zgodnie z ustawą o Szkołach Akademickich z dnia 15 marca 1933, jednolity tekst z 8 listopada 1937 roku D.U.P.R. nr 52 poz. 296 w naszym kraju istniało do 1947 roku 13 uczelni akademickich w tym dwie w dziedzinach sztuki: Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie i Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie.

Powołane do życia po 1947 roku Państwowe Wyższe Szkoły Artystyczne w tej liczbie również muzyczne zostały pozbawione praw akademickich i przesunięte na mocy dekretu Prezydenta RP z dnia 28 października 1947 roku do działu wyższych szkół zawodowych. W artykule 22 tego niefortunnego dekretu odnotowano, bowiem, że stopnie magistra i doktora są stopniami naukowymi, a ponieważ sztuka nie stanowiła dziedziny nauki, to w konsekwencji została pozbawiona możliwości prowadzenia studiów magisterskich oraz kształcenia kadry na poziomie akademickim. Struktury organizacyjne tych uczelni otrzymały prawo wydawania swym absolwentom dyplomów ukończenia studiów wyższych wyłącznie z tytułem zawodowym artysty muzyka, aktora lub plastyka. Tak więc uczelnie wyższe tylko z nazwy nadal tkwiły swą organizacją dydaktyki w konserwatoryjnych pryncypiach edukacyjnych. Sytuacji w szkolnictwie artystycznym nie zmieniły ani ustawa z dnia 28 czerwca 1950 roku, ani dekret o szkolnictwie artystycznym z dnia 16 września 1953 roku, ta uległa zmianie na lepsze choć nie do końca dopiero na podstawie ustawy z dnia 29 marca 1962 na podstawie której uczelniom artystycznym przywrócono w części prawa akademickie oraz studia magisterskie.

---

³ Włodzimierz Lech Puchnowski, Analiza kadry nauczycieli akordeonu w PSM, PSSM i SOM, Centralny Ośrodek Pedagogiczny Szkolnictwa Artystycznego (COPSA), dział akordeonu, Warszawa, 1963/1964.

Szybki rozwój szkolnictwa artystycznego w latach 1945 - 1960, państwowego podstawowego oraz społecznego umuzykalniającego, zatrudniającego jak wykazaliśmy dużą ilość niekwalifikowanej kadry, niewielka ilość tzw. średnich szkół muzycznych⁴ o statusie zawodowym wydających swym absolwentom dyplomy bez konieczności posiadania świadectwa dojrzałości, brak studiów w sztukach muzycznych, a przede wszystkim nieefektywność ich struktur dydaktycznych m.inn. ze względu na zatrudnioną w nich kadrę nauczającą rekrutującą się tak jak w szkolnictwie umuzykalniającym ze struktur konserwatoryjnych, zmobilizował resortu kultury do podjęcia działań w zakresie systemowego porządkowania sytuacji kadrowej. Chcąc ją unormować Minister Kultury i Sztuki wydał dnia 25 czerwca 1955 roku zarządzenie nr.108 na podstawie którego każdy nauczyciel muzyki mógł, w drodze uproszczonego egzaminu przed Państwową Komisją powołaną przez Centralny Zarząd Szkół Artystycznych Ministerstwa Kultury i Sztuki, uzyskać kwalifikacje pedagogiczne uprawniające, w zależności od wcześniejszego przygotowania, do nauczania w szkołach podstawowych lub ponad podstawowych t.zw, średnich muzycznych. Dla ówczesnych nauczycieli akordeonu była to jedyna droga do uzyskania kwalifikacji pedagogiczno zawodowych. Co prawda organizowano dla nich w 1952 i 1953 roku w Jarocinie, w 1956 roku w Słupsku i 1957 roku w Orłowie kursy dokształcające z zakresu metod nauczania prowadzone przez wiodących utalentowanych ale samorodnych praktyków akordeonistów zasłużonych dla rozwoju akordeonistyki polskiej takich jak: Jerzy Dastych, Tadeusz Hejda, Witold Kulpowicz, Jerzy Orzechowski czy Franciszek Wilkoszewski, nie miały one jednak wpływu na zmianę aktualnie posiadanych uprawnień uczestniczących w nich nauczycieli.

Z wspomnianego zarządzenia skorzystała niewielka liczba prekursorów akordeonistyki polskiej m.inn.: Jan Filip klarncista z Kłodzka, Stanisław Galas organista z Krakowa, Czesław Glubiński pianista z Łodzi, Gracjan Guziński dyrygent z Poznania, Witold Kulpowicz akordeonista z Warszawy, Jerzy Orzechowski akordeonista z Warszawy największy ówczesny akordeonowy autorytet, Czesław Popielnicki klarncista z Chełma Lubelskiego, Stanisław Szadaj organista z Prudnika, którzy uzyskali kwalifikacje do nauczania gry na akordeonie wyłącznie w podstawowym szkolnictwie muzycznym. Jedynymi wyjątkami w tej grupie zdających byli pianista i dyrygent chórów Feliks Falkowski absolwent konserwatorium w Toruniu (1932 - 1938) nauczyciel ze szkoły muzycznej we Wrocławiu i wiolonczelista Jerzy Dastych absolwent konserwatorium w Bydgoszczy (1924 - 1927), który ponad to studiował przez rok (1928) na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu romanistykę i germanistykę, w latach 1929 - 1932 odbył studia w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu, a w 1958 roku przebywał na szkoleniu w Trossingen (RFN). Obaj muzycy uzyskali uprawnienia do nauczania gry na akordeonie w szkole średniej ze względu na swe wcześniejsze konserwatoryjne muzyczne wykształcenie.

Te ograniczone w swym zasięgu uproszczone egzaminy nie zmieniły sytuacji artystycznej i kadrowej w akordeonistyce, co więcej nie dawały jej żadnych szans awansu do zawodowego szkolnictwa muzycznego i stabilizowało w konsekwencji status akordeonu jako instrumentu nadal przeznaczanego i przez władze kultury i przez samo środowisko muzyczne wyłącznie do gry w lokalach gastronomicznych. Jednak rok 1955 tak ważny z powodu decyzji ministerialnych okazał się przełomowym nie tylko dla przyszłości upowszechnienia kultury ale również dla podniesienia rangi artystycznej polskiej akordeonistyki jako sztuki wykonawczej. W tym roku absolwenci i uczniowie PSM: z Katowic Zigmund Mildner uczeń Jerzego Mamina, z Warszawy mgr Włodzimierz Lech Puchnowski jednocześnie absolwent filologii angielskiej Uniwersytetu Warszawskiego i Marceli Makowski uczniowie Jerzego Orzechowskiego oraz Urszula Rzczkowska uczennica Witolda Kulpowicza wzięli

---

⁴ Wł.L.Puchnowski badania własne w ramach COPSA, materiał nie publikowany, do 1959 roku na 84 PSM tylko 63 prowadziły nauczanie gry na akordeonie, natomiast w żadnej z 30 PŚSM akordeon nie figurował w planach nauczania jako przedmiot kierunkowy. W niektórych z PŚSM instrument mógł być wybrany do nauki jako drugi instrument – dodatkowy na t.zw. wydziale instruktorskim.

udział w Międzynarodowym Konkursie Akordeonowym zorganizowanym w ramach Międzynarodowego Festiwalu Młodzieży i Studentów w Warszawie. Osiągnięte na konkursie wyniki w postaci srebrnego medalu (Z.Mildner) oraz trzech brązowych medali (pozostali uczestnicy) spowodował w Ministerstwie Kultury podjęcie decyzji o gruntownej reorganizacji kształcenia w grze na akordeonie w taki sposób aby można było proces dydaktyczny przenieść w pierwszej kolejności do zawodowego szkolnictwa średniego i w dalszej perspektywie do wyższego. W drodze przeprowadzonych przesłuchań mgr Włodzimierz Lech Puchnowski został uznany przez komisję kwalifikacyjną za właściwego kandydata na wyższe studia instrumentalne w specjalności gra na akordeonie i wydelegowany na nie do Franz Liszt Hochschule für Musik w NRD w Weimarze. Po Jego powrocie do kraju w 1959 roku na studia delegowano Lecha Kolago (1959 - 1964)⁵, a dziesięć lat później Bogdana Dowlasza (1969 - 1974).

Akordeonistyka polska w latach 1959 - 2009

Kształcenie, doksztalcanie i doskonalenie kadry

Dnia 01 września 1959 roku akordeon jako profesjonalny instrument został wprowadzony rozporządzeniem Ministra Kultury i Sztuki do dwóch ponad podstawowych szkół muzycznych: w Warszawie do Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej nr.1 im. Józefa Elsnera oraz w Katowicach do Państwowego Liceum Muzycznego im. Karola Szymanowskiego. Prowadzenie nauczania gry na akordeonie powierzono dwóm pedagogom: w Warszawie Włodzimierzowi Lechowi Puchnowskiemu i w Katowicach Jerzemu Dastychowi. Samo wprowadzenie nauczania gry na akordeonie na etap profesjonalny było jedynie aktem prawnym, który jeśli miał przeobrazić się w efektywną budowę nowej specjalności musiał zainicjować szeroko rozumiane prace, bowiem *"Kształcenie we wszystkich dziedzinach posiada swą ściśle określoną specyfikę. W przypadku tradycyjnych kierunków i specjalności wszelkie decyzje organizacyjne, strukturalne, programowe oraz kadrowe, bazują zazwyczaj na sprawdzonych pomysłach oraz wieloletnim doświadczeniu. Zakres eksperymentu doskonalenia metod nauczania, struktury organizacyjne, kształcenie, doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli, stają się niejako fundamentem motywacji do podejmowania różnorodnych działań zmierzających zazwyczaj do zwiększania ich merytorycznej i społecznej efektywności. Inaczej jednak wygląda zagadnienie tworzenia podstaw nowych kierunków, specjalności i dyscyplin. W przypadku akordeonu podjęte w 1959 roku działania na rzecz organizacji kształcenia zawodowego musiały z konieczności uwzględnić wiele elementów takich jak:*

- przystosowanie powstającego systemu kształcenia do struktur organizacyjnych obowiązujących w tradycyjnych specjalnościach i dyscyplinach muzycznych, przy czym struktury te nie zawsze mogły stanowić w przypadku akordeonu wypadkową potrzeb warunkujących efektywny proces kształcenia,
- opracowanie od podstaw: celów, zakresu kształcenia, treści nauczania, założeń programowych, możliwych do zrealizowania w ogólnie przyjętych ramach i normach edukacji muzycznej w I, II i III stopniu szkolnictwa muzycznego,
- stworzenia nowej kadry nauczycielskiej oraz systemu jej kształcenia, doksztalcania i doskonalenia, w sposób całkowicie odbiegający od powszechnie obowiązującej tradycji,
- zabezpieczenia procesu kształcenia w pomoce naukowe: właściwe instrumenty oraz literaturę pedagogiczną, metodyczną i artystyczną,
- opracowanie założeń organizacyjnych i merytorycznych dla twórczej pracy artystycznej i naukowej,
- ujęcie społecznej aktywności akordeonistów w ramy organizacyjne stowarzyszenia akordeonowego,

---

⁵ Lech Kolago po powrocie do kraju ukończył studia w zakresie filologii germańskiej i podjął pracę na Uniwersytecie Warszawskim

- opracowanie metod stymulujących rozwój specjalności oraz systemu oceny efektywności procesu kształcenia.

Instytucja, która w latach 1960 - 1965 spełniła fundamentalną rolę w tym zakresie, quasi międzyuczelnianej katedry akordeonistyki, był Centralny Ośrodek Pedagogiczny Szkolnictwa Artystycznego (COPSA) i jego dział akordeonu erygowany 01.10.1960 roku przez ówczesnego dyrektora K. Goryńską.⁶ Pozwoliło to na:

- przygotowanie i opublikowanie nowych programów nauczania dla PSM I-go stopnia, nr.92/1961 oraz 52b/1962 i PŚSM nr 93/1961,
- przygotowanie ramowego programu nauczania w specjalności gra na akordeonie na kierunku instrumentalistyka w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej (PWSM) w Warszawie,,
- stworzenie w Okręgowych Zespołach Metodyczno Programowych COPSA sekcji akordeonu, co pozwoliło na ujęcie w ramy organizacyjno szkoleniowe nauczycieli zatrudnionych w szkołach i ogniskach muzycznych w całym kraju,⁷
- zorganizowanie ciągłego systemu dokształcania i doskonalenia na centralnych kursach COPSA wytypowanej grupy nauczycieli i przygotowanie części z nich do egzaminów eksternistycznych w specjalności w zakresie średniej szkoły muzycznej; co w konsekwencji tworzyło warunki do otwierania kolejnych klas akordeonu w tych szkołach na terenie całego kraju, tworzenia bazy rekrutacyjnej do PWSM na studia akordeonowe i zwiększania ilości kwalifikowanej kadry nauczycieli w PSM I-go stopnia oraz ogniskach muzycznych,
- zorganizowanie w oparciu o szkolonych centralnie nauczycieli śródrocznych form dokształcania i doskonalenia nauczycieli na kursach prowadzonych przez OZMP Ludowy Instytut Muzyczny (LIM) towarzystwa muzyczne społecznych ognisk muzycznych oraz Stowarzyszenie Akordeonistów Polskich (SAP),
- import z zagranicy pomocy naukowych, przede wszystkim materiałów nutowych i ich centralną dystrybucję do szkół i ognisk muzycznych przez SAP i OZMP,
- rozdział przy współpracy z Centralą Handlowa Przemysłu Muzycznego (CHPM) akordeonów wysokiej klasy sprowadzanych do kraju zgodnie z sugestią SAP i COPSA. Wielkie w tym względzie zasługi położył wieloletni dyrektor handlowy CHPM - B. Wrembel.
- Współpraca z Nim w tym zakresie funkcjonowała do końca lat 80-tych, kiedy to z inicjatywy SAP i przy jego osobistym zaangażowaniu sprowadzono do Polski po raz pierwszy instrumenty koncertowe firm włoskich Zero-Sette i Borsinii utworzono w Filharmonii Narodowej ich kolekcję dla potrzeb uczelni muzycznych i studentów⁸.

⁶ Kierownikiem działu akordeonu został Wł. L. Puchowski (1960 – 1965), w latach 1965 – 1973 vacat od 1973 do momentu likwidacji COPSA w 1992 roku Maria Mosur – Chrzanowska

⁷ J.Kaszuba, Z historii akordeonistyki i Stowarzyszenia Akordeonistów Polskich, w 20 lat Stowarzyszenia Akordeonistów Polskich, SAP, 1979. OZMP stanowiły wojewódzkie agendy COPSA. Kierownikami Sekcji Akordeonu OZMP zostali: OZMP Warszawa (1960 – 1965) Jerzy Orzechowski w latach 1965 – 1992 vacat; OZMP Lublin (1960 – 1966) Czesław Popielnicki, w latach 1966 – 1985 Ryszard Malicki, w latach 1985 – 1992 vacat; OZMP Łódź (1960 – 1966 i 1970 - 1979) Mieczysław Sztajkowski, w latach 1966 – 1970 Mieczysław Mikołajczyk, w latach 1979 – 1992 vacat; OZMP Gdańsk (1960 – 1968) Stanisław Wawryków, w latach 1968 – 1972 Józef Madanowski, w latach 1972 - 1992 vacat; OZMP Poznań (1960 – 1974) Gracjan Guziński, w latach (1974 – 1992) Henryk Krzemiński; OZMP Rzeszów (1960 – 1965) Józef Michałek, w latach 1965 – 1971 Krzysztof Milcanowski, w latach 1971 – 1992 vacat; OZMP Wrocław (1960 – 1962) Jan Filip, w latach 1962 – 1971 Feliks Falkowski, w latach 1971 – 1992 vacat; OZMP Katowice (1960 – 1969) Jerzy Dastyk, w latach 1969 – 1973 Joachim Pichura, w latach 1979 – 1992 vacat; OZMP Kraków (1960 – 1962 i 1971 – 1992) Józef Fedyczkowski, w latach 1962 – 1971 Stefan Rożdżyński; OZMP Opole (1960 – 1970) Stanisław Szadaj w latach 1970 – 1992 vacat; OZMP Białystok i Olsztyn były delegaturami OZMP Warszawy; OZMP Zielona Góra, Szczecin i Koszalin były delegaturami OZMP Poznania; w Bydgoszczy i Kielcach nie było OZMP.

Te wszystkie prace i działania podejmowane w Latach 1959 - 1974 zdecydowały o rozwoju specjalności i skoncentrowały się przede wszystkim na kształceniu kadry najpierw w oparciu o średnie, a na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych o wyższe szkolnictwo muzyczne.

Dzięki temu Akordeon jako przedmiot kierunkowy był już obecny pod koniec roku 1974 w 131 PSM na ich łączną liczbę 140⁹. Do 1959 roku nie prowadzono jeszcze nauczania w grze na akordeonie w t.zw. dziale dziecięcym, a jedynie w tzw. dziale młodzieżowym. Na wniosek Działu Akordeonu COPSA Minister Kultury wydał w 1964 roku zarządzenie wprowadzające nauczanie gry na akordeonie, po którym nastąpiło stopniowe przesunięcie nauczania również do działu dziecięcego.

W roku 1974 nauczanie gry na akordeonie prowadziły już 30 szkoły ponadpodstawowe w tej liczbie 9 ogólnokształcących szkół muzycznych i 21 szkół średnich bez przedmiotów ogólnokształcących na ich łączną liczbę 43.¹⁰ Zawód muzyka w 1974 roku zdobywało w tych szkołach 338 uczniów. Dla porównania podam, że w 1959 roku w PŚSM w Warszawie i w PLM w Katowicach było ich łącznie zaledwie dziesięciu¹¹. Akordeon został wprowadzony jako główna specjalność na kierunek instrumentalistyka do PWSM w Warszawie dnia 01.10.1964 roku. Jego prowadzenie zostało powierzone przez Senat uczelni mgr Wł.L. Puchnowskiemu. Jego pierwsi absolwenci magistrowie sztuk muzycznych zostali skierowani: Jerzy Jurek do PWSM w Warszawie (1968); Joachim Pichura do PWSM w Katowicach (1969); Henryk Krzemiński do PWSM w Poznaniu (1972); Ireneusz Wróbel do PWSM we Wrocławiu i Krzysztof Milczanowski do PWSM w Krakowie (1974). Dzięki temu łączna liczba studentów w roku akademickim 1974 roku wzrosła w tych uczelniach do 28 osób. Kształcenie, doksztalcanie i doskonalenie nauczycielskiej kadry przebiegało również intensywnie w sferze: kursów śródrocznych i wakacyjnych, seminariów metodycznych, hospitacji procesu nauczania i wykładów, organizowanych i prowadzonych przez COPSA, sekcje akordeonu OZMP, Stowarzyszenia Społecznych Ognisk Muzycznych, Stowarzyszenie Akordeonistów Polskich oraz Ludowy Instytut Muzyczny. I tak przeprowadzono dla nauczycieli szkół i ognisk muzycznych na terenie całego kraju:

1. Wykłady z zakresu metod nauczania łącznie w ilości 271, rocznie ok. 20
2. Seminaria dydaktyczno pedagogicznych łącznie v 245, rocznie ok.20
3. Kurokonferencje łącznie w ilości 159, rocznie ok. 11
4. Kursy śródroczne łącznie w ilości 37, rocznie ok. 3
5. Kursy wakacyjne łącznie w ilości 24, rocznie ok. 2¹²
6. Hospistacje procesu nauczania łącznie w ilości 2491 rocznie ok. 177
7. Przesłuchania klas akordeonu w zakresie szkolnym i regionalnym łącznie w ilości 342, rocznie ok.23.

---

⁸ Wł.L.Puchnowski, Czterdzieści lat kształcenia profesjonalnego akordeonistów, AMFC, Warszawa, ZN, 1999.

⁹ Na przestrzeni 15 lat nauczanie gry na akordeonie w PSM powiększyło się o 87 nowych jednostek kształcenia

¹⁰ J.Kaszuba, Zarys historii akordeonistyki i Stowarzyszenia Akordeonistów Polskich, SAP, op.cit. Warszawa, 1979 W roku 1959 – Warszawa, Katowice (PLM), Kraków; w roku 1963 – Katowice (PŚSM), Łódź, Rzeszów; 1964/65 – Radom, Przemyśl; w roku 1966 – Bytom (PLM), Warszawa nr 2, Wrocław; w roku 1968 – Gdańsk-Wrzeszcz, Gdańsk PPSM i PL, Płock, Łódź POSM II st., Lublin; w roku 1969 – Jelenia Góra, Zabrze, Kilece; w roku 1970 – Kraków PLM, Zielona Góra; w roku 1971 – Krosno, Szczecin; w roku 1972 – Białystok, Pabianice, Olsztyn; w roku -1973 Poznań PLM, Lublin POSM i/II st.; w roku 1974 - Wrocław POSM II st., Warszawa POSM I/II st.

¹¹ Wł.L.Puchnowski, dane zaczerpnięte z referatu wygłoszonego na sympozjum, Dorobek i perspektywy rozwoju psychologii i pedagogiki muzycznej w PRL, Warszawa AMFC, 1974

¹² W tej liczbie COPSA przeprowadziła 5 kursów centralnych w: Mrągowie (1961), Szczecinie (1962); w Warszawie (1963/64/65) na których przeszkolono 197 najbardziej aktywnych nauczycieli OZMP.

Ilość godzin przeznaczona na wykonanie powyższych zadań wyniosła łącznie w całym omawianym okresie ok. 12197, rocznie 877 godzin. W akcji kształcenia, doksztalcania i doskonalenia kadry nauczycielskiej w latach 1960 - 1974 wzięło udział łącznie 787 nauczycieli zatrudnionych w szkołach muzycznych i społecznych ogniskach muzycznych, których obecność została zapisana łącznie aż 12256 razy, rocznie 875 razy; oznaczało to, że każdy z odnotowanych nauczycieli wziął udział 16 razy w różnych formach tej piętnastoletniej akcji¹³.

Kolejna analiza kadry przeprowadzona na przełomie 1974 roku wykazała w stosunku do 1959 roku zasadniczy postęp; zdołaliśmy bowiem na przestrzeni 10 lat¹⁴ wykształcić 208 muzyków z cenzusem szkoły średniej i 19 magistrów sztuk muzycznych w dyscyplinie instrumentalistyka w specjalności gra na akordeonie w większości w PWSM w Warszawie¹⁵. Niemniej stan kwalifikacji zatrudnionej kadry nauczającej gry na akordeonie przy ilościowo wzrastającym szkolnictwie muzycznym i społecznych ogniskach muzycznych pozostawał w porównaniu proporcjonalnym do 1959 roku szczególnie w ogniskach muzycznych na niewiele lepszym poziomie.

W szkolnictwie państwowym I i II stopnia na 406 nauczycieli nadal 274 nauczycieli nie posiadało specjalistycznych kwalifikacji, jednak 132 (32.5%) nauczycieli na ogólną liczbę 406 mogło wykazać się kwalifikacjami II stopnia, a kilku dyplomem PWSM. W stosunku do 10 (1.6%) kwalifikowanych nauczycieli szkolnictwa muzycznego w 1959 roku był to z natury rzeczy postęp ogromny.

W tym czasie w społecznych ogniskach muzycznych sytuacja kadrowa była znacznie gorsza bowiem na zatrudnionych 787 nauczycieli:

1. kwalifikacje specjalistyczne posiadało zaledwie 84 nauczycieli co stanowiło w stosunku do pozostałej liczby nauczycieli 10.67%: 4 (0.5%) wyższe; 53 (6.73%) średnie; 27 (3.43%) niższe.

2. Inne kwalifikacje muzyczne oraz brak kwalifikacji w ogóle posiadało 703 nauczycieli co stanowiło w stosunku pozostałej liczby nauczycieli 89.32%: 24 (3.04%) wyższe; 220 (27.95%) średnie; 11 (1.33%) niższe; 448 (56.92%) bez kwalifikacji.¹⁶

Jak z dotychczasowych rozważań wynika rok 1974 stanowił podsumowanie pierwszego etapu kształcenia, doksztalcania i doskonalenia kadry nauczycielskiej.

W latach 1974 - 1985 przybywało coraz więcej szkół muzycznych I stopnia powstających na bazie przekształceń ognisk muzycznych w państwowe szkoły muzyczne. Do końca 1980 roku było ich już ponad 175 z czego wszystkie prowadziły nauczanie gry na akordeonie. Trzeba przy tym zaznaczyć, że generalnie nie polepszało to stanu kadry nauczycielskiej w tym i akordeonowej pod względem posiadanych przez nią kwalifikacji specjalistycznych, bowiem nowa szkoła była tworzona na kadrze ogniskowej i co najwyżej próbowano ją jakościowo uzupełniać, jednak tylko w takim zakresie w jakim stawiały przed nią wymagania prawne.

Liczba nauczycieli akordeonu w szkołach muzycznych I stopnia wynosiła w tym okresie 374 osoby z czego tylko 124 (33.15%) nauczycieli posiadało kwalifikacje specjalistyczne: 12 (9.48%) wyższe, 96 (77.42%) średnie, 6 (12.90%) uprawnienia; 250 (66.84%) nauczycieli nie posiadało kwalifikacji specjalistycznych.

W latach 1974 - 1985 szkoły muzyczne II stopnia powstawały na bazie istniejących przed 1974 rokiem szkół muzycznych I stopnia. Ich liczba wzrosła do końca 1980 roku o ponad 20 szkół co stanowiło łącznie ponad 60 szkół. Podobnie jak przy

¹³ Wł.L.Puchnowski, opracowanie na podstawie sprawozdawczości COPSA, OZMP, SAP, Stowarzyszeń Muzycznych, Warszawa, PWSM, 1974

¹⁴ Pierwsi absolwenci wyszli z PŚSM w Warszawie i PLM w Katowicach dopiero w 1964 roku, a z PWSM w Warszawie w 1968 roku

¹⁵ W latach 1973 - 1974 mury PWSM w Katowicach opuściło 2 magistrów w specjalności gra na akordeonie.

¹⁶ Wł.L.Puchnowski, opracowanie na podstawie sprawozdawczości COPSA.....op.cit.

tworzeniu szkół muzycznych I stopnia nauczyciele uczący gry na akordeonie w I stopniu przechodzili niejako automatycznie do prowadzenia przedmiotu gra na akordeonie w nowo powstałych szkołach muzycznych II stopnia. Spowodowało to niejako automatyczny wzrost liczby szkół prowadzących nauczanie gry na akordeonie do ponad 55 - pięciu natomiast nie dało rękami na równoległy z ilością wzrost jakości nauczania.

W szkołach muzycznych II stopnia nastąpił wyraźny wzrost uczących się gry na akordeonie. Liczba uczniów osiągnęła 582 osoby co przysparzało społeczeństwu rocznie 52 akordeonistów z dyplomem muzyka zawodowego.

Liczba nauczycieli akordeonu w szkołach muzycznych II stopnia wynosiła w tym okresie 71 osób z czego tylko 21 (29.57%) nauczycieli posiadało pełne wyższe kwalifikacje specjalistyczne zawodowe i naukowe; 50 (70.42%) nauczycieli reprezentowało sobą zróżnicowane przygotowanie, które w świetle przepisów prawa nie dawało uprawnień do pracy w szkolnictwie II stopnia: 26 (52%) średnie zawodowe specjalistyczne; 4 (8%) uprawnienia do nauczania; 5 (10%) wychowanie muzyczne + dyplom szkoły II stopnia; 4 (8%) wychowanie muzyczne, 11 (22%) nie posiadało kwalifikacji specjalistycznych w ogóle.

W 1980 roku został zakończony ważny dla rozwoju polskiej akordeonistyki proces wprowadzania kształcenia w zakresie instrumentalistyki w specjalności gra na akordeonie do wszystkich uczelni muzycznych w kraju. Mgr Jerzy Kaszuba absolwent AM w Warszawie objął prowadzenie kierunku w AM w Bydgoszczy, a mgr Bogdan Dowłasz absolwent uczelni weimarskiej w Łodzi.

Jak dalej z analizy rozwoju specjalności wynikało to w latach osiemdziesiątych potrzeby kadrowe były oceniane na 715 pełno kwalifikowanych nauczycieli na wszystkich poziomach szkolnictwa muzycznego państwowego i społecznego, a przecież mimo intensywnego kształcenia i dokształcania kadra kwalifikowana wynosiła w 1980/81 roku zaledwie 175 (37.55%) osób co w stosunku do potrzeb stanowiło zaledwie 25%. Niestety brak było obiektywnych możliwości do intensyfikacji procesu kształcenia w szkolnictwie muzycznym.¹⁷

Kolejnym osiągnięciem w budowie akademickich struktur kształcenia było powołanie dnia 01.10.1979 w AM w Warszawie pierwszej samodzielnej akordeonowej jednostki merytorycznej, a mianowicie Międzyuczelnianego Zakładu Akordeonistyki przekształconego 01.10.1983 roku w Międzyuczelnianą Katedrę Akordeonistyki skład której po dziś stanowią pracownicy uczelni w: Warszawie, Bydgoszczy, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Poznaniu i Wrocławiu. Tego samego dnia 01.10.1983 roku została powołana w AM w Katowicach druga Katedra Akordeonu tym razem o zasięgu uczelnianym¹⁸. Koncentracja kadry zapoczątkowana już w 1979 roku pozwoliła na podejmowanie wspólnych działań przez cały zespół pracowników i poszukiwań nowych form w zakresie sztuki i nauki oraz kształcenia, dokształcania i doskonalenia kadry.

Już w 1975 roku podjęto decyzję przy współdziałaniu ZG SAP o potrzebie zmiany charakteru ogólnopolskich kursów metodyczno pedagogicznych i nadaniu im oblicza kursów interpretacji muzycznej. Pierwszy taki kurs został zorganizowany dla studentów w zamku w Baranowie w 1975 roku na którym obok polskich pedagogów prowadził zajęcia znany duński akordeonista z konserwatorium w Kopenhadze Mogens Ellegaard. Kolejne kury letnie w Białymstoku z lat 1976 i 1977 przyniosły nowe doświadczenia bowiem wzięli w nich udział nie tylko studenci ale również nauczyciele. Od tego roku przy finansowym wsparciu Ministerstwa Kultury w tym Departamencie Szkolnictwa Artystycznego, COPSA,

---

¹⁷ Wł.L.Puchnowski, Analiza kadry w latach 1975 – 1980, Pismo SAP do Podsekretarz stanu w MKiS dr Wł.Lorenca, Warszawa, SAP/36/77

¹⁸ W PWSM w Warszawie kierownikiem jednostek w 1979 i w 1983 do 2003 roku był Wł.L.Puchnowski, w latach 2002 – 2005 katedra kierował K.Baran, a od 2005 roku kierownikiem katedry jest J.Łukasiewicz, w PWSM w Katowicach od 1983 roku katedrą kieruje J.Pichura

a od 1992 roku Centrum Edukacji Artystycznej (CEA) zostały przeprowadzone w latach 1976 - 2009 w Białymstoku, Olsztynie i w Miętnej k/Garwolina 33 kursy interpretacji muzycznej z udziałem nie tylko polskiej młodzieży ale uczniów i studentów z: Białorusi, Czech, Danii, Finlandii, Litwy, Niemiec, Słowacji, Szwecji.

W kursach interpretacji muzycznej obok młodzieży brali i nadal biorą udział aktywni nauczyciele szkół muzycznych, którzy przyjeżdżają razem ze swymi uczniami na równoległe odbywający się kurs metodyczno pedagogiczny. Kursy są organizowane przez ZG SAP i Międzyuczelnianą Katedrę Akordeonistyki Uniwersytetu Muzycznego Fr. Chopina. Kursy spełniają również funkcję doskonalącą i przygotowującą wytypowaną wcześniej młodzież do udziału w międzynarodowych konkursach akordeonowych. W latach 1975 - 2009 w kursach wzięło udział około **2400** uczestników. Wykładowcami na kursach byli: **Polska** - K.Baran, B.Dowlasz, M.Dowlasz, M.Janiszewski, J.Jurek, J.Kaszuba, T.Kaszuba, A.Kuwaczka, J.Łukasiewicz, J.Pichura, Wł.L.Puchnowski (kierownik naukowy wszystkich kursów) E.Śliwkiewicz - Cisak; **Zagranica** - W.Bezfamilnow, W.Zubicki (Ukraina Konserwatorium w Kijowie); M.Bonnay (Konserwatorium w Paryżu); G.Czerniczka, W.Romanko (Rosja Konserwatorium w Nowo Sybirsku); V.Cuchran (Słowacja Akademia Muzyczna w bańskiej Bystrzycy); A.Dmitiew, O.Szarow (Rosja Konserwatorium N.Rymskiego - Korsakowa w St.Petersburgu); M.Ellegaard (Królewskie Konserwatorium w Kopenhadze); J.Ganzer (Musikhochschule w Berlinie); E.Leskela (Finlandia Konserwatorium w Turku); Fr.Lips, J.Puriz, W.Semionov, A.Selivanow (Rosja Rosyjska Akademia im.Gnesnych w Moskwie); J.Szyszkin (Ukraina, zasłużony artysta republiki); Mie Miki Schenk (Niemcy Musikhoschule w Drotmundzie); F.Melichar (Austria Uniwersytet A.Brucknera w Linzu); E.Moser (Niemcy Musikhochschule w Hannoverze); N.Sevriukov (Białoruś Akademia Muzyczna w Mińsku).

Stałe prowadzona analiza wyników kształcenia, doksztalcania i doskonalenia kadry nauczycielskiej spowodowała podjęcie w 1995 roku prac nad oceną jej wyników.¹⁹

Tym razem dokonano analizy kadry w wielu aspektach: socjologicznym, posiadanych kwalifikacji, zatrudnienia w poszczególnych typach szkół, w podziale kadry na trzy grupy wiekowe, aktywności zawodowej, ilości, wieku, płci i osiągnięć uczniów, posiadanego instrumentarium przez uczniów i szkoły, porównawczym analiz z 1964 i 1995 roku.

Za podstawę do analizy służyło **339** ankiet nadesłanych z **212** szkół co stanowiło 89% wszystkich szkół muzycznych prowadzących nauczania gry na akordeonie. Na ogólną liczbę aktualnie istniejących **248** szkół różnych typów i rodzajów tylko **9** nie prowadziło nauczania gry na akordeonie. Tak więc **153(32%)** nauczycieli na **498** zatrudnionych nie przysłało ankiety. Analiza wykazała, że w istocie naukę gry można było pobierać **281** różnych szkołach podstawowych i **96** ponadpodstawowych.

Wynik analizy wyraźnie wskazywał w stosunku do poprzednich badań na wielki rozwój kadry nauczycielskiej pod względem posiadanych kwalifikacji specjalistycznych. I tak na **498** nauczycieli tylko **62** (12.5%) należałoby uznać za pozbawionych kwalifikacji specjalistycznych; **165** (33%) posiadało wyższe kwalifikacje zawodowe i naukowe; **139** (28%) mogło się wykazać formalnymi zawodowymi i naukowymi kwalifikacjami do nauczania; **132** (26.5%) nauczycieli posiadało kwalifikacje zawodowe II stopnia uprawniające do nauczania w szkołach I stopnia. Stwierdzono, że jeszcze po 36 latach budowy akordeonistyki polskiej nauczało gry na akordeonie **23** multi specjalistów. Z badań wynikało również, że przy rocznej produkcji 6 - 8 absolwentów specjalności przez AM potrzeba będzie 30 lat pracy aby wszyscy nauczyciele uczący gry na akordeonie w szkołach muzycznych I i II stopnia mogli posiadać wyższe kwalifikacje zawodowe

---

¹⁹ Wł.L.Puchnowski, K.Baran, Analiza kwalifikacji zawodowych i naukowych nauczycieli specjalności gra na akordeonie w szkolnictwie muzycznym I i II stopnia na rok szkolny 1994/95, Warszawa, AMFC, ZN, Katedra Akordeonistyki, 1995

i naukowe. W połowie lat dziewięćdziesiątych liczba studentów w ośmiu AM w kraju uległa stabilizacji i kształtowała się co roku w granicach 75 osób.²⁰

W latach 1967 - 2009, a więc w ciągu 42 lat, wykształciliśmy 456 magistrów sztuk muzycznych w dyscyplinie instrumentalistyka w specjalności gra na akordeonie: w ramach Międzyuczelnianego Zakładu Akordeonistyki AM oraz Międzyuczelnianej Katedry Akordeonistyki Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina 385 magistrów, a w Katedrze Akordeonu Akademii Muzycznej w Katowicach 71 magistrów. Mury uczelni rocznie opuszczała różna liczba absolwentów co wiązało się z datą wprowadzenia kształcenia w specjalności. W latach dziewięćdziesiątych studia kończyło już przeciętnie rocznie ok. 9 studentów. I tak w latach 1967 - 1996 to jest na przestrzeni 29 lat wykształcono 269 magistrów sztuk muzycznych, a w latach 1996 - 2009 to jest na przestrzeni 21 lat 187 magistrów sztuk muzycznych. A oto tabela prezentująca osiągnięcia poszczególnych uczelni w zakresie procesu kształcenia.

Akademia Muzyczna	Data wprowadzenia specjalności	Ilość absolwentów w latach 1967 - 1996	Ilość absolwentów w latach 1997 - 2009	Razem
Bydgoszcz	1980	1985 - 1996 (19)	11	30
Gdańsk	1975	1980 - 1996 (26)	24	50
Kraków	1974	1978 - 1996 (42)	23	65
Łódź	1980	1984 - 1996 (18)	28	46
Poznań	1972	1976 - 1996 (10)	21	31
Warszawa	1964	1967 - 1996 (86)	31	117
Wrocław	1974	1979 - 1996 (27)	19	46
Katowice	1969	1973 - 1996 (41)	30	71
RAZEM	8	269	187	456

Stały wzrost liczby studentów, osiągnięcia w zakresie prac badawczych, sztuki wykonawczej, metod kształcenia uczniów i studentów oraz dokształcania doskonalenia kadry nauczycielskiej pozwoliło na stopniowe budowanie kadry w pionie nauki początkowo tylko w uczelniach w: Warszawie, Katowicach, Krakowie, Poznaniu i Wrocławiu. I tak w 1974/75 roku posiadaliśmy: 1 docenta²¹, 2 adiunktów, 2 asystentów, 1 wykładowcę i 1 nauczyciela przedmiotu. Trzeba przy tym stwierdzić, że do 1975 roku stan kadry prowadzącej nauczanie gry na akordeonie jako drugim instrumencie na kierunku studiów wychowanie muzyczne nadal był niezadawalający. I tak na 8 pracowników zatrudnionych w PWSM tylko 2 posiadało kwalifikacje specjalistyczne. W 1980 roku stan kadry akademickiej uległ w pionie nauki kolejnej nobilitacji, została ona powiększona z 7 pracowników w 1974 roku do 12 pracowników: 2 docentów²², 1 adiunkta, 2 st. asystentów, 1 asystenta, 1 st. wykładowcę, 3 wykładowców, 2 nauczycieli.

Zmalała też liczba niekwalifikowanej kadry do 2 pracowników nauczających w PWSM przedmiotu akordeon dodatkowy na kierunku wychowania muzyczne.

W latach 1980 - 1988 stan kadry uległ kolejnej zmianie: tytuł naukowy profesora otrzymali Wł.L.Puchnowski (1983AM Warszawa) i Joachim Pichura (1988AM Katowice), a po przewodach stanowisko docenta Krzysztof Milczanowski (1987 AM Kraków), stanowisko adiunkta Krzysztof Olczak (1986 AM Gdańsk) Nie ulega wątpliwości, że awanse kadry akordeonowej były stymulowane jej zaangażowaniem w twórczą i odtwórczą działalność akademicką.

²⁰ W tej liczbie w uczelni warszawskiej w granicach 14 studentów.

²¹ W PWSM w Warszawie, Wł.L.Puchnowski w 1972 roku docent kontraktowy od 1974 roku etatowy.

²² Wł.L.Puchnowski w PWSM w Warszawie i jego absolwent J.Pichura w PWSM w Katowicach od 1979 roku.

Lata 1992 - 2005 to pełna stabilizacja akordeonowej kadry pracowników w pionie nauki. Po 2005 roku doszły kolejne przewody doktorskie i habilitacyjne, które jeszcze pełniej podkreśliły charakter, działania i ambicje twórcze kadry. Tak więc na dzień 01.10.2009 roku liczba pracowników w pionie nauki wzrosła do 23 osób w tym: 7 profesorów tytularnych na stanowisku profesora zwyczajnego; 5 pracowników zatrudnionych na stanowisku profesora nadzwyczajnego w tej liczbie trzech z kwalifikacjami II stopnia i jeden ze stopniem dr habilitowanego; 4 adiunktów w tej liczbie trzech z kwalifikacjami I stopnia jeden z kwalifikacjami II stopnia; 5 asystentów ze stopniem zawodowym magistra; 2 wykładowców w tej liczbie jeden ze stopniem zawodowym magistra i jeden ze stopniem dr habilitowanego.²³

W poniższej tabeli podaję wykaz systematycznego rozwoju kadry w latach 1972 - 2009.

Akademia	Nazwisko pracownika	Kw. I st, doktorat	Kw. II st, dr hab.	Tytuł prof. sztuk muz.	Aktualnie zajmowane stanowisko
AM Bydgoszcz	Kaszuba Jerzy	————	1992	1996	Prof. zw.
AM Gdańsk	Olczak Krzysztof	1986 przewód na stan.ad.	1995	2001	Prof. zw.
	Rosińska Elżbieta	1992	1999	————	Prof. AM od 2006
	Zagańczyk Paweł	————	————	————	Asystent
AM Katowice	Pichura Joachim	1971 przewód na stan.ad	1979 przewód na stan.doc.	1988	Prof. zw.
	Andrysek Marek	1994	2004 (dr hab.)	————	Prof. AM od 2008
	Lis Daniel	————	————	————	Asystent
	Cholewicz Piotr	————	————	————	Asystent
AM Kraków	Paluch Paweł	1994	2002	————	Prof. UR od 2003
	Pater Janusz	1993	————	————	Adiunkt
AM Łódź	Dowlasz Bogdan	————	1992	1996	Prof. zw.
	Ignaczewski Zb.	1998	2002	————	Prof. AM od 2006
	Kołodziej Leszek	————	————	————	Asystent
	Kubit Eneas	————	————	————	Asystent
AM Poznań	Kaszuba Teresa	2005 (doktorat)	2009 (dr hab.)	————	wykładowca
	Kaszuba Jerzy	————	1992	1996	Prof. zw.
UMFC Warszawa	Jurek Jerzy	1972 przewód na stan. ad.	1987 przewód na stan.doc	1992	Prof. zw.
	Łukasiewicz Jerzy	1983	1993	2001	Prof. zw.
	Baran Klaudiusz	1997	2001	————	Adiunkt
	Puchnowski Włodzimierz Lech	————	1974 przewód na stan.doc.	1983	Prof. zw. emeritus
AM Wrocław	Łuc Zbigniew	2002	————	————	Adiunkt
	Dziubek Piotr	————	————	————	wykładowca
UMCS w Lublinie	Śliwkiewicz- Cisak E.	2000	————	————	Adiunkt
Un. Rzeszowski	Paluch Paweł	1994	2002	————	Prof. UR
Un. Świętokrz.	Madrawski Jerzy	1993	1999	————	Prof. UŚ
RAZEM	23	16	14	7	23

²³ Wł.L.Puchnowski był kreatorem kadry, recenzent lub promotorem większości postępowań przewodowych I i II stopnia, doktorskich, habilitacyjnych i sześciu postępowań do tytułu profesora.

Podsumowując kształcenie kadry trzeba stwierdzić, że jej działalność wniosła i nadal wnosi duży wkład wiedzy i doświadczenia w kształtowanie muzycznego szkolnictwa artystycznego wszystkich stopni. Akordeoniści cieszą się zasłużonym autorytetem są odznaczani, wyróżniani nagrodami i wybierani nieprzerwanie na stanowiska: dyrektorów szkół muzycznych (tych mamy wielu), rektorów, prorektorów, dziekanów i prodziekanów uczelni artystycznych: (Wł.L.Puchnowski (prorektor, przewodniczący, wiceprzewodniczący w latach 1985 - 2002 Rady Wyższego Szkolnictwa Artystycznego, aktualnie od 2003 roku twórca, wiceprzewodniczący oraz członek Sekcji Dziedzin Sztuki w Centralnej Komisji do spraw stopni i tytułów); J.Pichura (rektor, prorektor, dziekan w AM w Katowicach, dyrektor Instytutu sztuki w WSP w Częstochowie, aktualnie Przewodniczący Sekcji Sztuki Państwowej Komisji Akredytacyjnej); B.Dowłasz (rektor AM w Łodzi); J.Kaszuba (rektor, prorektor, dziekan AM w Bydgoszczy); K.Olczak (prorektor AM w Gdańsku); E. Rosińska (prodziekan w AM w Gdańsku); J.Jurek (dziekan, prodziekan UMFC i AM w Warszawie); K.Baran prodziekan UMFC w Warszawie); P.Paluch (prodziekan, dyrektor Instytutu Sztuki w Uniwersytecie Rzeszowskim); J.Mądrawski (dyrektor Instytutu Sztuki w Uniwersytecie Świętokrzyskim w Kielcach).

Aktualna jakość i ilość kadry pozwoliła na erygowanie kolejnych katedr w: AM w Gdańsku katedry akordeonu i organów w 2006 roku z E.Rosińską na czele i w AM w Łodzi katedry akordeonu i interpretacji muzyki współczesnej z B.Dowłaszem jako kierownikiem.

Międzyuczelniana Katedra Akordeonistyki nadal istnieje i współpracuje z nowymi katedrami, których członkowie są nadal jej członkami. Tak zorganizowana współpraca daje gwarancje na dalszy wspólny rozwój akordeonistyki polskiej.

Efektywność procesu nauczania

Intensywna działalność prowadzona od 1959 roku na wielu odcinkach pozwoliła stworzyć od pierwszej chwili podstawy polskiej szkoły akordeonowej. Przyczyniły się do tego m.inn dwie prace mgr Wł.L.Puchnowskiego z zakresu metod nauczania i sztuki wykonawczej: Szkoła miechowania i artykulacji akordeonowej oraz teoretyczna rozprawa pt. Sposoby kształtowania dźwięku na akordeonie²⁴. Oba dokonania uzyskały nieomal natychmiast po ich upublicznieniu międzynarodowe uznanie i zostały opublikowane: w Niemczech Sposoby kształtowania dźwięku pt. Tongestaltung und Balgführung auf dem Akkordeon przez Math. Hohner Verlag, Trossingen w 1966 roku, a Szkoła miechowania i artykulacji akordonowej w Austrii pt. Der Neeue Weg zum Akkordeonspiel przez Weltmusik, Wiedeń w 1968 roku. Te nowatorskie prace miały duże merytoryczne znaczenie i wpływ na kształtowanie artystycznego oblicza akordeonistyk i nadal są stosowane w wielu jednostkach kształcenia w grze na akordeonie. W Rosji Sposoby kształtowania dźwięku przetłumaczone już w 1965 roku stanowią po dziś dzień podstawowy materiał metodyczny w kształceniu nauczycieli akordeonu. Wiele też aktualnych publikacji książkowych poruszających zagadnienia akordeonistyki niezmiennie odwołuje się do myśli zawartych we wspomnianych pracach.

Efektywność procesu nauczania, jej nieodmiennie wysoki poziom, przede wszystkim w ośrodkach warszawskim, katowickimi i łódzkim potwierdziły już na samym początku wyniki uzyskiwane w latach 1961 - 1974 na międzynarodowych konkursach Confederation Internationale des Accordeonistes (CIA) IMC/UNESCO oraz w Klingenthal, przez uczniów i studentów. W połowie lat osiemdziesiątych i pod koniec lat dziewięćdziesiątych następowało systematycznie zwielokrotnienie liczby międzynarodowych konkursów.

---

²⁴ Wł.L.Puchnowski, Szkoła miechowania i artykulacji akordeonowej, Kraków PWM, 1964; Sposoby kształtowania dźwięku na akordeonie. COPSA, Warszawa, MP, Z.83.1965.

Obok tradycyjnych CIA Coupe Mondiale odbywających się co roku w innym kraju członkowskim²⁵ i Klingenthal, pojawiły się następujące międzynarodowe konkursy w których polscy kandydaci zdobywali najwyższe nagrody: Premio Citta di Castelfidardo (Italia), w Popradzie (Słowacja), w Dunajskiej Stredzie (Słowacja), w Bratislavie (Słowacja), w Moravskich Toplicach (Słowenia), w Puli (Chorwacja), Wiedniu (Austria), Limbadzi (Łotwa), Wilnie (Litwa), w Arrasate (Hiszpania); Spotkania Akordeonowe w Sanoku (Polska); Festiwal Muzyki Akordeonowej, w Przemyślu (Polska); Akordeonowej Muzyki Popularnej i Rozrywkowej w Giżycku (Polska); Festiwal Akordeonowy w Miastku (Polska); konkurs im. A.Krzanowskiego w Czechowicach - Dziedzicach (Polska). Konkursy w Sanoku, Miastku, Czechowicach - Dziedzicach, Przemyślu mają charakter imprez ogólnopolskich w których biorą udział uczestnicy z południowych krajów sąsiedzkich. A oto jak na przestrzeni 50 lat przedstawiają się osiągnięcia Polski na konkursach międzynarodowych:²⁶

Nazwa Konkursu	Lata	Ilość nagród			Razem
		I	II	III	
1. Confederation Internationale des Accordesonistes IMC/UNESCO, Coupe Mondiale (konkursy co roku w innym kraju członkowskim)	1961 - 1989	4	6	14	24
2. Klingenthal /Niemcy	1963 - 2009	15	20	21	56
3. "Premio Citta di Castelfidardo" Italia	1986 - 2009	11	15	18	44
4. Poprad (Słowacja)	1999 - 2009	4	12	6	22
5. Dunajska Streda (Słowacja)	2000 - 2009	3	1	x	4
6. Bratislava (Słowacja)	2002	1	1	x	2
7. Moravske Toplice (Słowenia)	2008	x	x	1	1
8. St. Petersburg (Rosja)	2003	x	x	1	1
9. Wilno (Litwa)	2005 - 2009	2	x	1	3
10. Kragujevac (Serbia)	2002	x	1	1	2
11. Limbadzi (Łotwa)	2007	x	1	x	1
12. Pula (Chorwacja)	2007 - 2009	4	x	1	5
13. Wiedeń (Austria)	2000 - 2009	2	1	1	4
14. Inne	1955 - 2009	2	1	3	6
RAZEM		49	59	68	176

Jest to imponująca liczba nagród uzyskanych przez **146** uczestników studentów i uczniów w **228** różnych kategoriach solowych i kameralnych powyższych konkursów. Ci sami uczestnicy biorący często kilkukrotny udział w konkursach byli również **52** razy finalistami tych samych konkursów. Jest sprawą oczywistą, że ilość uczestniczących w konkursach była na przestrzeni 50 lat trzykrotnie większa i wahała się w granicach 450 - 500 uczniów i studentów. Najliczniejsze polskie ekipy brały udział w konkursach w Castelfidardo i w Klingenthal. Konkursy CIA Coupe Mondiale były przeprowadzane na terenie: Australii, Belgii, Czech, Danii, Finlandii, Francji, Holandii, Italii, Kanadzie, Luxemburga, Malcie, Niemiec, Nowej Zelandii, Polski, Norwegii, Słowacji, Szwecji, W. Brytanii, USA, kilkakrotnie w każdym kraju. Polska właściwie nie brała udziału jedynie w konkursach na terenie USA.

²⁵ w Polsce odbyły się dwa takie konkursy w 1978 roku w Łodzi i w 1986 roku w Białowieży i Białymstoku

²⁶ Wł.L.Puchnowski, A.Kuwaczka op.cit; M. Kandefer, Ogólnopolskie i międzynarodowe konkursy akordeonowe w latach 1994 – 2004, AMFC, praca magisterska, promotor, Wł.L.Puchnowski, 2004.

Przełomem efektywności procesu nauczania były zainicjowane w 1964 w Łodzi ogólnopolskie konkursy akordeonowe. Przeprowadzono je w: Łodzi(1x), Białymstoku (4x), Międzyrzeczu (2x), Mławie konkurs „ Od solisty do orkiestry” od 1989 do 2009 roku co roku 20x, Suwałkach (1x), Sanoku „Międzynarodowe spotkania akordeonowe” od 1993 do 2009 roku co dwa lata (10x), Chełmie co roku dla innej kategorii - dziecięcej, młodzieżowej, zespołów kameralnych od 1994 roku do 2009 co roku (15x), w Przemyślu „Festiwal muzyki akordeonowej” od 1992 roku do 2009 roku co roku (17x), w Czechowicach - Dziedzicach „Alkagran” konkurs im. iA.Krzanowskiego od 2000 roku do 2009 roku (9x).

Poczynając od 1971 roku ukształtowały się trzy etapowe, konkursy o charakterze artystycznym dla studentów, utalentowanej młodzieży i muzyków zawodowych. Ostatni III etap konkursu odbywa się z towarzyszeniem orkiestry symfonicznej. Konkursy tego rodzaju odbyły się w: Białymstoku w 1971, 1975, Międzyrzeczu w 1981 roku, Białymstoku w 1985, 1989, Katowicach w 1993 roku, Wrocławiu w 1997 roku, Bydgoszczy w 2001 roku, Gdańsku w 2005 roku i Szczecinie w 2009 roku.

Jak z analizy konkursowych programów wynika we wszystkich ogólnopolskich konkursach wzięło udział na przestrzeni 50 lat ponad 2500 młodzieży. Nie ulega żadnej wątpliwości, że konkursy były okazją do spotkań nauczycieli na seminariach i koncertach towarzyszących konkursom i przyczyniły się do stałego doskonalenia procesu nauczania i rozwoju sztuki wykonawczej.

Laureaci tych konkursów nasi absolwenci przekazują dziś nie tylko w Polsce ale i poza jej granicami osiągnięcia polskiej szkoły akordeonowej. Są to: Grzegorz Stopa profesor Uniwersytetu muzycznego w Wiedniu (Austria) i Musikhochschule w Detmold (Niemcy), Fredy Melichar profesor Uniwersytetu Muzycznego w Linzu (Austria), Grzegorz Klemba docent Konserwatorium Muzycznego w Cottbus (Niemcy), Adore Freigang nauczycielka szkoły muzycznej w Straussbergu (Niemcy), Ludowit Stranianek nauczyciel Fachmusikschule w Wermelskirchen (Niemcy), Monika Święchowicz nauczycielka Musikschule w Hannoverze (Niemcy), Jerzy Żywuszcak nauczyciel Konserwatorium Muzycznego w Turku (Finlandia), Lidia Kamińska doktorantka Uniwersytetu w Kansas City (USA) dziś czołowa solistka akordeonistka występująca z towarzyszeniem orkiestr symfonicznych w całych Stanach Zjednoczonych,²⁷ Robert Opiola nauczyciel Konserwatorium w Hamburgu (Niemcy).²⁸

Prace badawcze i twórcze

Prace badawcze z zakresu: historii polskiej harmonii i akordeonu, dydaktyki i zasad nauczania, konstrukcji współczesnego koncertowego akordeonu w tym standaryzacji jego produkcji, twórczych opracowań literatury muzycznej, znalazły swoje ukoronowanie w publikacjach podręcznikowych, książkach oraz licznych artykułach publikowanych w fachowych muzycznych czasopismach. Szczegółowe wyliczanie tematyki artykułów w niniejszym zarysie osiągnięć przekraczałoby jego ideowe ramy; przekażę przeto jedynie wykaz kierunkowych publikacji. Powinny one zobrazować i podsumować wyniki badań i twórczych działań w wystarczający sposób.

Teresa Adamowicz - Kaszuba

Muzyka programowa XX wieku w repertuarze akordeonowym AMFC Warszawa, 2006, ISBN 83-89444-66-6, wyd. II UMFC, Warszawa, 2008 ISBN 978-83-61489-04-7;

Con fisarmonica, Akordeon w muzyce kameralnej w składach mieszanych w kontekście źródeł współczesnej praktyki artystycznej, AM im. I. J. Paderewskiego, Poznań 2009, ISBN 978-83-88392-36-8

---

²⁷ Absolwenci Wł.L.Puchnowskiego w AM w Warszawie

²⁸ Absolwent J.Jurka w AM w Warszawie

Bogdan Dowlasz

Akordeon w twórczości B. K. Przybylskiego w latach 1963 - 1988, AM Łódź,, 2000; Techniki kompozytorów w twórczości na akordeon, w Nowe trendy w edukacji muzycznej, Uniwersytet M. Curie Skłodowskiej, Lublin, 2005 ISBN 83-227-2453-5; B. Dowlasz skomponował ponad 45 kompozycji opublikowanych przez: Math. Hohner Verlag, Trossingen, Germany; Schmülling Verlag, Kamen, Germany; Ricordi, Milano, Italia; ABC Edition, Oberalm, Germany; Astra, Łódź, Poland

Zbigniew Ignaczewski

Akordeonistyka w Środowisku Łódzkim po 1945 roku, AMFC, Warszawa, Katedra Akordeonistyki, KA, ZN, 2003

Jerzy Kaszuba

20 lat Stowarzyszenia Akordeonistów Polskich, SAP, Warszawa, 1979

Metoda nauczania początkowego dzieci gry na akordeonie, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 1996

Jerzy Łukasiewicz

Współczesne metody i organizacja procesu strojenia akordeonów, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 1996

Jerzy Mądrowski

Twórczość kompozytorska na akordeon Bogdana Dowlasza, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 2000

Krzysztof Olczak

Skład Instrumentalny akordeon organy jako nowa forma kameralistyki akordeonowej w Nowe trendy w edukacji muzycznej, Uniwersytet M. Curie Skłodowskiej, Lublin, 2005 ISBN 83-227-2453-5

K. Olczak skomponował ponad 25 kompozycji publikowanych przez Edition Salabert, Paris, France; Ricordi, Milano, Italia; Astra, Łódź, Poland; AM Gdańsk, Poland; Author's Agency, Warszawa, Poland

Paweł Paluch

Forma sonatowa w literaturze akordeonowej, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 2003

Janusz Pater

Wartości sonorystyczne akordeonu koncertowego w oparciu o współczesną literaturę akordeonową, AM, Kraków, 1982; Andrzej Krzanowski, Próba fragmentarycznego przeglądu twórczości akordeonowej w aspekcie języka muzycznego, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 1996

Narracja muzyczna w twórczości akordeonowej Andrzeja Krzanowskiego Muzyczny świat Andrzeja Krzanowskiego, AM, Kraków, 2000 ISBN 83-87182-23-0

Akordeonowa działalność artystyczno koncertowa w Polsce w latach 1965-1990, akordeon - tradycja, stan aktualny, perspektywy rozwoju, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 2000 ISBN 83-87759-57-0

Accordion performance technique and its musical examples, Myongji University, College of Arts and Physical Education, Korea, 2000

Joachim Pichura

Literatura akordeonowa do roku 1985, AM, Katowice, 1985; Śląscy twórcy muzyki akordeonowej, WSP, Częstochowa, 1997; Środki wyrazowe współczesnej literatury akordeonowej, WSP, Częstochowa, 1997; Mały leksykon akordeonu, WSP, Częstochowa, 1994; Twórczość akordeonowa kompozytorów środowiska katowickiego, AM, Katowice, 1993; Wprawki na akordeon, z. I / II, WSP, Częstochowa, 1993; Akordeon u progu XXI wieku, Akademia im. J. Długosza, Częstochowa 2003

Wł.L.Puchnowski

Sposoby kształtowania dźwięku na akordeonie, COPSA, Warszawa, 1965; Tonggestaltung und Balgführung auf dem Akkordeon, Math. Hohner, Trossingen, 1966; Die Harmonika, Wien, nr 5 1975 nr 1, 3, 5, 1976; nr 1, 2, 3, 5, 1977;

Zarys historii akordeonu i instrumentów pokrewnych, w Akordeon od A do Z, PWM, Kraków, 1966; Szkoła miechowania i artykulacji akordeonowej (A Course of Bellows Operation and Accordion Articulation), PWM, Kraków, 1964, 1980 ;Der Neue Weg zum Akkordeonspiel, Weltmusik, Wien, 1968; Akordeon - Quo Vadis, Die Harmonika, Wien, nr 4, 1980; Dragspels Nytt, Stockholm, nr 13, 1981; Hanuri lehti, Helsinki, nr 6, 1981;

Zasady transkrybowania utworów na akordeon (Bearbeitungen auf dem Akkordeon), HVOÖ, Linz, nr 3, 1983;

Kształcenie nauczycieli instrumentalistów w polskich uczelniach muzycznych (The training of instrument teachers at music academies in Poland), w Musikalische Begabung finden und fördern, Gustav Bosse Verlag, Regensburg, 1986; Akademia Muzyczna im. Fr. Chopina w Warszawie (The Fr. Chopin Academy of Music in Warszawa), w Musikalische Begabung finden und fördern, Gustav Bosse Verlag, Regensburg, 1986; Zarys historii akordeonistyki w Polsce, w 175-lecie Akademii Muzycznej im. Fr. Chopina w Warszawie, AMFC, Warszawa, ZN nr 20, 1986; Kształcenie nauczycieli instrumentalistów w świetle potrzeb kadrowych szkolnictwa Muzycznego, w Zagadnienia metodyki instrumentalnej, AMFC, Warszawa, ZN, 1990; Kształcenie kierunkowe w dyscyplinie akordeon w Polsce, organizacja, problematyka, wyniki, w Kształcenie instrumentalistów i wokalistów, stan i problemy, AMFC, Warszawa, 1992 w Akordeon tradycja, stan aktualny, perspektywy rozwoju, AMFC Warszawa, KA, ZN, 2000 ISBN 83-87759-57-0; Co myślę o standaryzacji akordeonu (What I think about the standardization of Accordion), ICA, Helsinki, Bulletin nr 2, 1992; Standaryzacja produkcji akordeonów (Standardization of accordion manufacturing), AMFC, Warszawa, KA, ZN, 1995; Mein Weg zur Standardisierung der Akkordeonproduktion, Das Akkordeon nr 20, Trossingen, 1996 ISSN 0179 583 X; Akordeon w Akademii Muzycznej im. Fr. Chopina w Warszawie (Das Akkordeon an der Fr. Chopin Musikakademie in Warszawa) Das Akkordeon nr 21, Trossingen, 1997 ISSN 0179 583 X; Czterdzieści lat kształcenia profesjonalnego akordeonistów w polskim szkolnictwie muzycznym, AMFC Warszawa, KA, ZN, 1999; Katalog pisemnych prac dyplomowych absolwentów katedry w latach 1967 - 1996, AMFC Warszawa, KA, ZN, 1999; Aplikatury na akordeon guzikowy, FONOLA, Warszawa, 1993, UMFC, Warszawa, KA, 2008 ISBN 978-83-61-489-40-5; Jan Sebastian Bach i akordeon w Nowe trendy w edukacji muzycznej, Uniwersytet M. Curie Skłodowskiej, Lublin, 2005 ISBN 83-227-2453-5; Wł.L.Puchnowski, M.Sztajkowski, Exercises for Accordion, PWM, Kraków, 1977; Wł.L.Puchnowski, Z.Koźlik, Polska literatura muzyczna na akordeon 1955-1989, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 1991; Wł. L. Puchnowski, A. Kuwaczka, Ogólnopolskie i Międzynarodowe Konkursy Akordeonowe 1955 - 1994, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 1994; Wł.L Puchnowski, K. Baran, Analiza kwalifikacji zawodowych i naukowych nauczycieli w specjalności gra na akordeonie w szkolnictwie muzycznym I/II st. na rok szkolny 1994-1995, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 1996; Wł. L. Puchnowski promotor pracy magisterskiej Macieja Kandefera Ogólnopolskie i Międzynarodowe Konkursy Akordeonowe 1994 - 2004, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 2004. Wł.L.Puchnowski opracował ponad 30 kompozycji na solo akordeon lub kwintet akordeonowy takich kompozytorów jak: A.Alabiew, I.Albeniz, J.S.Bach, F.Farkas, Fr.Liszt, A.Khachaturian, F.Mendelssohn, S.Moniuszko, W.Motow, W.A.Mozart, M.Musorgski, K.Ogiński, M.Rimski - Korsakow, A.Rubinstein, J.Strauss, A.Szałajew, N.Tschajkin, W.Zolotariow. opracowania były publikowane przez; Polskie Wydawnictwo Muzyczne PWM, Kraków, Poland, FONOLA, Warszawa, Poland, Manfred Weiss Musikverlag, Dortmund, Germany

E.Rosińska

Polska Literatura Akordeonowa 1955 - 2000, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 2000

A.Stępień

Włodzimierz Lech Puchnowski, twórca polskiej szkoły akordeonowej, AMFC, Warszawa, KA, ZN, 1997

E. Śliwkiewicz - Cisak

Rozwój klasy akordeonu w szkolnictwie muzycznym Lublina w Nowe trendy w edukacji muzycznej, Uniwersytet M.Curie Skłodowskiej, Lublin, 2005 ISBN 83-227-2453-5

Współpraca nasza z ponad 70 polskimi kompozytorami dała wręcz nieoczekiwane rezultaty. Kompozytorzy odkryli walory artystyczne akordeonu i stworzyli potężną oryginalną literaturę muzyczną znaną i cenioną dziś na całym świecie. Korzenie twórcze wielu kompozytorów są związane z akordeonem, często bowiem na tym instrumencie zaczynali swą edukację muzyczną. Jedni z nich poświęcili się całkowicie pracy twórczej inni tworzyli swe dzieła ale nadal uprawiali sztukę wykonawczą. Ci pierwsi to : B.K.Przybylski m.inn.twórca trzech koncertów stanowiących program obowiązkowy w III etapie konkursów w Klingenthal, E.Bogusławski twórca koncertu i muzyki kameralnej i solowej, Cz. Grudziński twórca pierwszej sonatiny na akordeon, Z.Bargielski twórca potrójnego koncertu, A.Tuchowski którego kompozycje na akordeon były nagradzane na konkursach międzynarodowych. Ci drudzy to: A.Krzanowski czynny akordeonista i twórca muzyk solowej i kameralnej którego kompozycje stanowiły program obowiązkowy na międzynarodowych konkursach „Michał Moc akordeonista i kompozytor młodego pokolenia, Bortnowski Marcin akordeonista i twórca wspaniałej muzyki solowej i kameralnej, B.Precz akordeonista twórca muzyki solowej, kameralnej i koncertu, B.Dowłasz akordeonista twórca muzyki solowej, kameralnej, koncertu którego kompozycje były nagradzane na konkursach międzynarodowych i grywane jako obowiązkowe na międzynarodowych konkursach, K.Olczak akordeonista twórca dzieł solowych, kameralnych i koncertu którego kompozycje były nagradzane na konkursach międzynarodowych, P.Książek akordeonista i kompozytor utworów solowych, kameralnych i koncertu, M.Majusiak akordeonista, laureat konkursów międzynarodowych i kompozytorskich najmłodszy ale już sławny poza krajem za swe solowe, kameralne utwory oraz koncert robiący karierę światową.

Polska muzyka akordeonowa mająca dziś w dorobku ponad 450 kompozycji w tym 27 koncertów, 245 utworów solowych, 190 utworów kameralnych na zespoły jednorodne i mieszane, weszła na stałe do repertuaru akordeonistyki światowej.²⁹

Pomoce naukowe

W latach 1959 - 2000 i nadal szczególnej troski wymagało zabezpieczenie procesu nauczania w pomoce naukowe - materiały nutowe i wysokiej klasy instrumenty.

Niestety Polskie Wydawnictwo Muzyczne w Krakowie, a wcześniej na początku lat pięćdziesiątych w Warszawie wydawnictwo Czytelnik, wydawały na akordeon wzorem wydawnictw niemieckich z lat trzydziestych,³⁰ nieprzydatne dla współczesnego procesu dydaktycznego oraz działalności artystycznej: wiązanki operowe i operetkowe, transkrypcje uwertur wszelkiego rodzaju, zbiory niewłaściwie opracowanych utworów i etud fortepianowych, podręczniki będące w istocie kopiami pomysłów dydaktycznych C.Mahra czy G.Kantera (Niemcy).

W tej sytuacji zaistniała konieczność importu przede wszystkim z Niemiec współczesnej literatury akordeonowej. Jej import zawdzięczamy inicjatywie COPSA, SAP oraz Centrali handlowej Ars Polona. Niestety ilość sprowadzanej literatury była niewystarczająca co powodowało niezgodne z prawem przepisywanie i powielanie przez szkoły najbardziej potrzebnej literatury pedagogicznej i artystycznej.

Kontakty SAP z CIA pozwoliły również Katedrze Akordeonistyki na stworzenie w AMFC w Warszawie quasi centralnej akordeonowej biblioteki nutowej z której każdy zainteresowany mógł bez ograniczeń korzystać. Wyjazdy poza granice przedstawicieli SAP obciążały bagaże wyjeżdżających w nuty w ich powrotnej drodze w tak dużej mierze, że nie pozwalały często na spokojne przekraczanie granicy Państwa.

---

²⁹ E.Rosińska, Polska literatura akordeonowa 1955 – 996, AMFC, Warszawa KA,ZN,1996

³⁰ Często były to plagiaty akordeonowych publikacji niemieckich

Chcąc nieść szkołom pomoc podjęto na początku lat sześćdziesiątych współpracę z polskimi kompozytorami: J.Kolasińskim, Cz. Grudzińskim, B.K.Przybylskim, których pierwsze utwory zaczęły uzupełniać polski akordeonowy rynek muzyczny.

Jeszcze większym problemem, z którym przyszło się zmierzyć już w 1959 roku stanowiło niewłaściwe dla sztuki muzycznej instrumentarium akordeonowe. Dziś trudno sobie wyobrazić, że można było uprawiać sztukę muzyczną nauczanie w oparciu o instrumenty seryjne, standardowe, bez manualu melodycznego, bez cassotto i wyłącznie klawiszowe itd.

Pierwszy instrument koncertowy firmy Hohner Morino VI M z MM dotarł do Polski w 1957 roku i na prośbę Wł.L.Puchnowskiego został zakupiony dla niego na targach poznańskich przez Centralę Handlową Ars Polona. Odprzedano go proszącemu za niewiarygodnie wysoką cenę 17.500 zł (na taką kwotę pieniędzy nauczyciel musiał pracować wtedy prawie trzy lata). Drugi instrument taki sam zakupiono w 1959 roku dla PŚSM nr. 1 w Warszawie do której właśnie wprowadzano profesjonalne akordeonowe kształcenie. Jeszcze na początku lat sześćdziesiątych zakupiono sześć kolejnych podobnych instrumentów na których do 1969 roku grał Warszawski Kwintet Akordeonowy zanim otrzymał w 1972 rok do dyspozycji 5 instrumentów włoskich z Castelfidardo model Giulietti Super wyprodukowanych przez firmę Zero Sette specjalnie dla kwintetu. To poziom artystyczny kwintetu zdecydował, że PWSM w Warszawie otrzymała instrumenty nieomal za przysłowiową złotówkę.

Państwo importowało akordeony w nadmiarze z NRD już w latach czterdziestych i później ale bez ponoszenia za jakość importu konsekwencji. Więcej uruchomiono w Bydgoszczy w 1947 roku polską fabrykę akordeonów. Niestety produkowała stale taki sam model klawiszowego standardowego akordeonu wraz z jego mutacjami o nazwie Victoria. Mimo wysiłków ze strony SAP, COPSA i rzeczoznawców³¹ nie udało się do końca zmienić oblicza i jakości produkcji, cytuję„...Stanowisko SAP (akordeon z manuałem melodycznym LP) nie jest i nie może być równoznaczne z dążeniem do zmiany profilu produkcji akordeonów na akordeon z manuałem melodycznym jak to określono w notatce (ocena modelu Wirtuoz)”³².

Jakości produkcji i stylu myślenia kierownictwa fabryki nie zmieniły postulaty zgłaszane również do powołanej dnia 12.05.1971 roku przez Ministra Kultury i Sztuki t.zw. Rady Artystycznej Zjednoczenia Przemysłu Muzycznego. Niestety fabryka nie potrafiła realizować swej podstawowej społecznej funkcji i po 26 latach egzystencji zamknęła swe podwoje wyłącznie z własnej winy w 1973 roku.

W latach 1953 - 1972 fabryka wyprodukowała 230.735 sztuk akordeonów³³. Z tej liczby Centrala Handlowa Przemysłu Muzycznego (CHPM) sprzedała 147.303 akordeonów, a Centrala Rolnicza Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” 83.432 akordeony³⁴:

32 b. Echo - 18.314 sztuk

45 b. Orlik - 390 sztuk

60 b. Carmen i Kujawiak - 11.890 sztuk

80 b. Victoria, Flis, Polonez, Ramona, Muza - 177.492 stuki

96 b. Tonika - 2511 sztuk

120 b. Mazur, Carmen, Menuet - 20.138 sztuk

Na koniec tej „opowieści” o bydgoskiej fabryce należy postawić zasadnicze pytanie, czy fabryka w okresie swego istnienia potrafiłaby spełnić zapotrzebowanie społeczne w zakresie kształtowania polityki kulturalnej Państwa? Ilościowo tak, jakościowo nie, merytorycznie wcale.

³¹ Rzeczoznawcami byli: J.Borucki, J.Dastych, J.Łukasiewicz, J.Orzechowski, Wł.L.Puchnowski, Cz.Rybicki

³² Pismo do ZG SAP z dnia 02.02.1972 roku NT/IT-51/756/12

³³ Informacja, Pismo ZPM z dnia 15.03.1974 roku do SAP, NO-C-0135/74

³⁴ Informacja, CRSSCH z dnia 11.03.1974 roku do SAP,ZAP-10

Zalew rynku bydgoskimi instrumentami klawiszowymi w ilości 230.735 sztuk i na domiar złego do tego klawiszowymi pochodzącymi w latach 1947 - 1989 z importu z Niemiec i Czech w ilości ponad 200.000 sztuk³⁵, to nie popełnimy pomyłki, jeśli stwierdzimy, że trwające nieprzerwanie na masową skalę muzykowanie na akordeonach klawiszowych do końca lat osiemdziesiątych obniżało artystyczną rangę polskiej akordeonistyki plasując ją w sferze kultury amatorskiej, a ponad to niweczyło narodową tradycję gry profesjonalnej na harmoniach (akordeonach) chromatycznych (guzikowych).

W roku 1963 pojawił się na rynku standardowy akordeon firmy Weltmeister z Klingenthal model Supita wzorowany na instrumencie firmy Scandalli model Super VI. Pierwszy taki instrument w Polsce zdobył na konkursie w Klingenthal laureat I nagrody A. Zieliński późniejszy członek Warszawskiego Kwintetu Akordeonowego.

Na wniosek SAP i COPSA Centrala Handlowa Przemysłu Muzycznego podjęła import tych instrumentów. Niestety ich ilość nie pokrywała zapotrzebowania. Instrumenty w takiej sytuacji nie mogły znaleźć się w wolnej sprzedaży i były przydzielane przez komisję szkołom w CHPM z udziałem przedstawicieli SAP J.Orzechowskiego i Wł.L.Puchnowskiego, komisji przewodniczył wicedyrektor CHPM B.Wrembel. Przydział tych instrumentów funkcjonował w latach 1963 - 1989 Instrumenty otrzymywały w pierwszej kolejności PSM II st. oraz PWSM.

W 1964 roku została podjęta przez PWSM w Warszawie współpraca z fabryką firmy Weltmeister nad zbudowaniem instrumentu koncertowego z MM t.zw. Supity B. To właśnie PWSM w Warszawie otrzymała pierwszy instrument do testowania, a student Henryk Wojciechowski prezentował go w Leicester na konkursie CIA w w968 roku.

Zdając sobie sprawę z tej niefortunnej sytuacji PWSM im. Fr.Chopina w Warszawie podjęła już w 1968 roku proces kształcenia na akordeonach z klawiaturą izomorficzną. Popularyzowanie gry na akordeonach guzikowych przez Międzyuczelniany Zakład Akordeonistyki dało dopiero po 30 latach intensywnej pracy u podstaw oczekiwane rezultaty.

Dziś w Polsce nie produkuje się akordeonów; nasze szkolnictwo i ruch amatorski ma możliwość od 1989 roku kupna wysokiej klasy instrumentów z przodujących firm włoskich z Castelfidardo uzyskując przy poparciu SAP 50% rabatu. Chronimy w ten sposób budżety szkół muzycznych i budżety domowe. Próby współpracy z fabryką bajanów w Żytomierzu w 1991 roku nie powiodły się z powodu fatalnej jakości produkowanych przez nią bajanów. Dzięki popularyzacji akordeonów guzikowych nastąpił też pełen powrót do narodowej tradycji, bowiem proces kształcenia i profesjonalna sztuka wykonawcza uwzględniają wyłącznie grę na akordeonach z klawiaturą chromatyczną oraz manuałem melodycznym chromatycznym w ręce lewej.

Działalność artystyczna

Tworzenie w latach 1959 - 1974 podstaw akordeonistyki polskiej skoncentrowane na kształceniu, doksztalcaniu i doskonaleniu kadry poświęciło nie mniej pracy na budowę oblicza artystycznego akordeonistyki jako równoprawnej sztuki wykonawczej. Szczególne zasługi na tym polu położył Warszawski Kwintet Akordeonowy Wł.L.Puchnowskiego stworzony najpierw z Jego uczniów i studentów, a w dalszej kolejności absolwentów: Jerzego Jurka, Andrzeja Zielińskiego, Adama Zemły, Waldemara Dubienieckiego³⁶. Również Jego absolwenci; Joachim Pichura, H.Krzemiński, Ireneusz Wróbel i Jerzy Łukasiewicz podjęli intensywną działalność koncertową.

³⁵ Dane szacunkowe uzyskane z CHPM oraz SRSSCH w 1974 roku import osiągnął ok.120.000 sztuk akordeonów; należy sadzić, że w latach 1974 – 1989 import akordeonów musiał osiągnąć nie mniej niż 80.000 sztuk.

³⁶ Przejściowo grali w kwintecie Wł.L.Puchnowskiego absolwenci J.Bałakier (akordeon basowy1961 – 1972), A.Dobrowolski (1962 – 1963), M.Faliszewski (1963 – 1964), A.Fedorczyk (1961 – 1962), H.Krzemiński (1968 –

A oto jak w liczbach przedstawiała się działalność artystyczna; jeśli tedy w latach 1959 - 1969 odbyły się łącznie 53 koncerty to w latach 1969 - 1974 było ich już dziesięć razy więcej 530

Były to recitale solowe, koncerty kameralne, koncerty symfoniczne, występy w radio i telewizji. W tym też okresie została nagrana przez Warszawski Kwintet Akordeonowy w Polskich Nagraniach pierwsza w Polsce poważna akordeonowa długo grająca płyta Warsaw Accordion Quintet, Warszawa, Muza PN, SXL, 1148, 1974.

A oto kilka recenzji z koncertów Warszawskiego Kwintetu Akordeonowego:

„...Wysoką klasę...elitarny charakter przedstawia bezkonkurencyjny kwintet akordeonowy...doskonale opanowanie techniki, wysoka kultura muzyczna.” Poradnik Muzyczny nr 4, 1961, Cz.Głubiński.

„...Zespół taki, po raz pierwszy produkujący się w Kaliszu stał się rewelacją festiwalu...” Ziemia Kaliska nr.44/403 rok XIII, H.Lechowska.

„...choć mamy przed sobą wiele imprez to już dziś możemy powiedzieć, że występ Warszawskiego Kwintetu był punktem kulminacyjnym tegorocznych dni akordeonu w Klingenthal...” Freie Presse, nr. 30141, 15.05.1971, Redakcja.

Po pięćdziesięciu latach mamy za sobą 14500 koncertów i ponad 27 SXL i 30 płyt CD nagranych nie tylko w Polsce ale i poza jej granicami.

W ten sposób wprowadzaliśmy stopniowo akordeon do sal filharmonii, na estrady koncertowe o szczególnej randze artystycznej, do sal szkół muzycznych w całym kraju, muzeów, kościołów estrady filharmonii prowadzące t.zw. koncerty szkolne, oraz estradę Krajowego Biura Koncertowego; do renomowanych festiwali muzycznych takich jak: Warszawska Jesień, Poznańska Wiosna, Musika Moderna i wielu innych.

Powstawały nowe zespoły kameralne jednorodne i mieszane, soliści, uprawiający sztukę muzyczną różnych gatunków ale zawsze na najwyższym poziomie artystycznym. A oto jak dziś przedstawia się nasza scena artystyczna w reprezentowana w kraju i zagranicą przez naszych wykonawców, laureatów konkursów krajowych i międzynarodowych:

Po 1976 powstają dwa znakomite kwintety akordeonowe: Śląski z Joachimem Pichurą jako leaderem na czele złożony z jego absolwentów: Jerzego Sieczki, Henryka Malona, Czesława Zalewskiego i Daniela Mostowika oraz Poznański z Henrykiem Krzemińskim na czele jako leaderem. Oba kwintety ponad dwadzieścia lat budowały oblicze artystyczne muzyki akordeonowej. Dziś sztukę artystyczną kształtują: Krzysztof Olczak absolwent PWSM w Warszawie solista i kompozytor; Klaudiusz Baran absolwent AM w Warszawie wybitny solista i kameralista leader Kwintet Tangata z Grzegorzem Lalekiem skrzypce, Sebastianem Wypychem kontrabas, Piotrem Malickim gitara, Filipem Tabęckim fortepian; Krakowskie Motion Trio Januszem Wojtarowiczem (leader) Pawłem Baranekiem i Marcinem Gałążynem; Kraków Klezmer Band, znane jako Bester Quartet, z Jarosławem Besterem (leader), absolwentem AM w Krakowie Jarosławem Tyrąła skrzypce, Olegiem Dyyakiem akordeon, Klarinet, perkusja i Wojciechem Frontem kontrabas; MJ Jazz Quartet z Marcinem Janiszewskim (leader) absolwentem AM w Łodzi akordeon i kompozycja, Bogdanem Grandem gitara, Marcinem Fidocem kontrabas, Mariuszem Majem perkusja; PD Jazz Quartet z Piotrem Dziubkiem (leader) absolwentem AM we Wrocławiu akordeon i kompozycja, Dariuszem Kaliszukiem perkusja, Adamem Skrzypkim kontrabas i Marcinem Borsem gitara; Lublin Tranquillo Quintet z Elwirą Śliwkiewicz (leader) akordeon, Jakub Niedoborkiem gitara, Piotrem Chilimaniukiem fortepian, Dariuszem Drzazgą skrzypce, Michałem Kowalczykiem kontrabas;

1972), M.Skrocki (1966 – 1968), M.Sztajkowski (1965), Skład kwintetu ukształtował się ostatecznie w 1972 roku Wł.L.Puchnowski (1961 – 1989), J.Jurek (1961 – 1989), A.Zielinski (1965 – 1989); A.Zemła (1972 – 1989), W.Dubieniecki (1972 – 1989) i nie uległ zmianie do 1989 roku; w 1989 roku na miejsce Wł.L.Puchnowskiego przyszedł Sł.Ratajczyk,

Familiare Poznań Ensemble Teresą Adamowicz Kaszubą akordeon, Wojciechem Kaszubą cello, Barbarą Kaszubą skrzypce, Katarzyną Taborowską skrzypce; Kielce Trio z Jerzym Mądravskim (leader), akordeon i kompozycja, Ewa Dąbrowską cello i Janem Dąbrowskim flet; Łódź Trio, Solo, Duo z Zbigniewem Ignaczkowskim akordeon (leader) absolwentem AM w Łodzi, Tomaszem Królem skrzypce, Pawłem Stępnikiem gitara, członkowie są aktywnymi solistami; Accordion Duo z Teresą Adamowicz Kaszubą i Jerzym Kaszubą absolwentami z AM Poznań i Warszawie aktywnymi również solistycznie; Świętokrzyski duet akordeonowy z Elwirą Śliwkiewicz and Jerzym Mądravskim akordeony absolwentami AM w Warszawie aktywnymi również solistycznie; Lublin duo El Duende z Elwirą Śliwkiewicz (leader) akordeon i Jakubem Niedoborkiem gitara; Sopot Duo Elżbietą Rosińską (leader) akordeon absolwentką z AM Gdańsku i Małgorzatą Skorupa cello aktywnymi również solistycznie; Warszawa Accordion Duo z Jerzym Łukasiewiczem i Wiesławem Strombkiem akordeony absolwenci AM w Warszawie; Harmonium Duo z Hubertem Giziewskim (leader) and Paweł Sulejem akordeony absolwentami AM w Warszawie; Kielce Duo Jerzym Mądravskim (leader) akordeon i Andrzejem Gumiełą saxophon. Obserwujemy, z satysfakcją, że utalentowana młodzież bierze przykład i puka do drzwi estrady koncertowej.

Rola i Pozycja Akordeonistyki Polskiej w Akordeonistyce Międzynarodowej

Z wynikami naszej pracy i podnoszeniem poziomu nauczania gry na akordeonie wiąże się ściśle zagadnienie współpracy akordeonistyki polskiej z ośrodkami zagranicznymi. Już w 1958 roku J.Dastyk, a w 1959 roku Wł.L.Puchnowski podjęli współpracę z seminarium dla nauczycieli akordeonu w Trossingen (RFN). PWSM w Warszawie w 1965 roku, a więc rok po wprowadzeniu akordeonu w mury uczelni, podpisała umowę o współpracy z katedrą bajanu Instytutu Muzycznego im. Gnesinych w Moskwie.

Osiągnięcia naukowe PWSM w Warszawie w zakresie badań nad historią akordeonistyki polskiej oraz stworzenie, rozwój i upowszechnianie w sferze międzynarodowej nowych polskich metod nauczania, publikacji, prac naukowo badawczych, doskonalenie sztuki wykonawczej oraz programów kształcenia przyczyniły się do poszerzenia współpracy międzynarodowej o uczelnie w Berlinie, Weimarze, w Maastricht (Holandia). Dało to również asumpt do zapraszania w latach 1966 - 1974 Wł. L.Puchnowskiego do wspomnianych ośrodków uczelnianych do prowadzenia wykładów na seminariach oraz do udziału w sesjach i sympozjach naukowych związanych z konstrukcją koncertowych instrumentów oraz pedagogiką i dydaktyką instrumentalną.

Szczególną rolę w ułatwianiu kontaktów akordeonistyki polskiej ze światem miało od chwili swego powstania Stowarzyszenie Akordeonistów Polskich (SAP)³⁷, które po wstępnych nieoficjalnych rozmowach przeprowadzonych w Trossingen w 1959 roku przez Wł.L.Puchnowskiego, Prezesa SAP z Prezydentem Confederation Internationale des Accordeonistes (CIA) IMC/UNESCO dr Hansem Buscherem powróciło do współpracy z macierzystą organizacją już w 1961 roku³⁸ biorąc po raz pierwszy po II wojnie światowej udział w letnim kongresie CIA w 15/17.09.1961 roku w Pallanza w Italii.

Aktywność SAP oraz wyniki naszej dydaktyki prezentowanej przez polską młodzież akordeonową na konkursach spowodowały, że w 1963 roku na kongresie w Baden - Baden Polska weszła na trwałe do władz CIA.³⁹

---

³⁷ Stowarzyszenie Akordeonistów Polskich powstało w 1960 roku jako kontynuacja Stowarzyszenia Miłośników Gry na Akordeonie założonego w 1959 roku przez amatorów ze St.Rososińskim na czele.

³⁸ Akordeoniści polscy byli współzałożycielami w 1935 roku w Paryżu (CIA)

³⁹ Wł.L.Puchnowski został wybrany Wice Prezydentem CIA..Tą funkcję pełnił w latach 1963 – 1967 1974 – 1975, 1985 - 1989

W dniach 02 - 04.07.1964 roku Zarząd Główny SAP podejmował w Warszawie dr H.Buschera. Ustalono wtedy, że w dniach 28 - 31.01.1965 roku odbędzie się w Warszawie zimowy kongres CIA na którym zostanie podpisana umowa o współpracy CIA z Klingenthal (NRD), a SAP przejmie reprezentowanie konkursu w Klingenthal na forum CIA.⁴⁰ 20.10.1974 roku na kongresie w Wiedniu została powołana do życia z inicjatywy SAP Komisja Muzyczna CIA. Przewodnictwo Komisji zostało powierzone Wł.L.Puchnowskiemu.⁴¹

W latach 1963 - 1974 Polska ugruntowała swą międzynarodową pozycję i uzyskała zasadniczy wpływ na kształtowanie światowego ruchu akordeonowego w tym również na artystyczne i merytoryczne oblicze konkursów CIA i konkursu w Klingenthal. Wkład pracy Polski w rozwój akordeonistyki światowej w tak krótkim okresie znalazł swój wyraz w wyróżnieniu przez Kongres CIA w Bruges (Belgia) dnia 26.09.1971 roku Wł.L.Puchnowskiego „ Merit Award” konfederacji.⁴² W latach 1961 - 1989 delegaci SAP: Wł.L.Puchnowski, J.Dastyk, J.Orzechowski, W.Kulpowicz, M.Sztajkowski wzięli udział w 46 kongresach CIA.

Wł.L.Puchnowski zasiadał jury : konkursów CIA 33 razy w tym 25 razy piastował godność przewodniczącego jury; konkursów w Klingenthal 45 razy gdzie za swa pracę został w 2008 roku wpisany do złotej księgi miasta; konkursów w Castelfidardo 15 razy w tym raz piastował godność przewodniczącego jury, a w 1988 roku został odznaczony przez Senat miasta złotym stroikiem, a gubernator Stanu Texas nadał mu honorowe obywatelstwo stanu, konkursów Jugend Musiziert w Niemczech gdzie za swój wkład do światowej akordeonistyki został odznaczony w 1991 roku Medalem im.Hugo Hermanna.

Doceniając osiągnięcia Polskiej akordeonistyki Instytut im.Gnesinych w Moskwie odznaczył Wł.L.Puchnowskiego srebrną płytą w 1990 roku.

KONKLUZJA

Nasze osiągnięcia poddajemy pod ocenę polskiego społeczeństwa, a w tym środowiska muzycznego. Wiemy, że w naszych działaniach nie uniknęliśmy błędów, ale przecież tylko ten kto intensywnie pracuje może je popełniać. Wierzimy, że nasza praca będzie dalej służyć polskiej kulturze i będzie stale dobrą wizytówką naszej ojczyzny.

---

⁴⁰ NRD ze względu na brak stosunków dyplomatycznych z krajami zachodnimi oraz na fakt przynależności do CIA RFN nie mogła być członkiem organizacji. Stąd narodziła się decyzja reprezentowania Klingenthal przez SAP. Pozwoliło to na rozbudowę autorytetu konkursu w Klingenthal, który miał pierwsza edycję w 1963 roku na forum międzynarodowym

⁴¹ Wł.L.Puchnowski pełnił tą funkcję w latach 1974 – 1978

⁴² Wł.L.Puchnowski otrzymał Merit Award CIA jeszcze w 1986 i w 1989 roku.